

Doc. Dr. phil. Josef Vojvodík, M.A.
Ústav české literatury a literární vědy FF UK
nám. Jana Palacha 2
116 38 Praha 1
e-mail: Josef.Vojvodik@ff.cuni.cz

Oponentský posudek diplomové práce Jany Stillerové
Cestopisy Adolfa Hoffmeistera
Pohlednice z Číny, Made in Japan

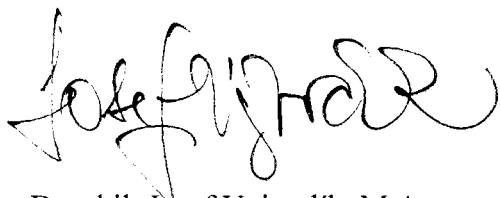
Předmětem diplomové práce Jany Stillerové jsou na dvě cestopisné knihy Adolfa Hoffmeistera, *Pohlednice z Číny* (1954) a *Made in Japan* (1958), s exkurzem ke knize reportáží pro děti a mládež *Dalekohled anebo kdo nevěří ať tam běží* (1956). Již samotná okolnost, že jde o cestopisy a reportáže českého diplomata z padesátých let, staví Janu Stillerovou před problém politicko-ideologického diskurzu. Hoffmeisterova produkce cestopisné literatury bezprostředně souvisí s jeho veřejně-kulturní a diplomatickou činností, kdy jako člen vládních delegací cestoval, v době nejtvrdějších politických represálií a teroru, do Egypta, Indie, Japonska, Jižní a Střední Ameriky a dalších zemí. Také pro Hoffmeisterovy cestopisy padesátých a šedesátých let platí požadavky, které na cestopisnou literaturu kladla po roce 1948 kulturní politika: jednak posilování „socialistického internacionalismu“, jednak „socialistického patriotismu“. Na pozadí cizích kultur a mentalit měla cestopisná literatura objevovat společné ideje „bratrských socialistických zemí“ a přispívat tak k jejich kulturní i ekonomické integraci. Na tuto ideologickou rovinu Hoffmeisterových cestopisů se Jana Stillerová soustředí v první části své práce, jejíž druhou část tvoří soupis Hoffmeisterova osobního fondu, uloženého v Památníku národního písemnictví. V této druhé části práce spočívá její těžiště.

Jana Stillerová nastiňuje dobové pozadí a kulturně-politickou atmosféru doby, kdy Hoffmeisterovy cestopisy na Dálný východ vznikly a všímá si charakteristické optiky a stylu s příznačnou, ideologickým tlakem i Hoffmeisterovým oportunistickým diktovanou schematickou polarizací a „bojem nesmiřitelných“ protikladů socialismu a kapitalismu, mírumilovného Východu a „imperialisticky agresivního“ Západu, vlastního a cizích atd., konstruujících umělé, ostře ultimativní dichotomie. Zvláště a právě v Hoffmeisterových cestopisech z padesátých let je vidění cizí kultury a cizího prostředí poznamenáno vytvářením černobílého modelu dvojího světa na základě schematicky protikladných dvojic. Nejkřiklavější podobu má tento schematismus v „cestopisné reportáži o čínském malířství“,

Kuo-chua (1954). Na druhé straně se však Hoffmeister i přes tento schematismus pokouší, jak si Jana Stillerová všimá, o poněkud diferencovanější pohled na ideologicky polarizované obrazy světa a sice prostřednictvím umění, které tvoří do určité míry „filtr“ nejvulgárnějších ideologicko-propagandistických klišé, v české oficiální literární produkci počátku 50. let zcela běžných.

Hoffmeisterovy cestopisy sice vybočují, jak Jana Stillerová na závěr poznamenává, do určité míry z řady české produkce cestopisných reportáží 50. let, na druhé straně ovšem zůstávají poplatné výše zmíněným politicko-ideologickým schématům, jejichž důsledkem je množství triviálních, nepravdivých nebo dokonce nehorázných výroků a „pozorování“ z Číny a Japonska, zejména pokud jde o buddhismus a náboženství vůbec, které Hoffmeisterovy cestopisy velmi silně diskreditují a činí z nich literaturu, kterou dnes možno číst nanejvýš jako dokument ideologického zkreslování a manipulace.

Názor, že Hoffmeisterovy cestopisy vybočují z řady dobové cestopisné produkce by bylo ovšem velmi vhodné podložit alespoň stručným srovnáním s několika dalšími cestopisnými texty té doby (Majerová, Pujmanová, Hanzelka a Zikmund). Stejně tak vhodná by byla úvodní kapitola, která by nastínila tradici české cestopisné literatury 20. století, na kterou Hoffmeister navazuje (cestopisy Karla Čapka). Cestopisy psal Hoffmeister již ve třicátých letech, je zde tedy určitý vývoj, který by bylo vhodné alespoň stručně reflektovat. Soustředěnost na dvě cestopisné knihy (přičemž v padesátých letech vydal Hoffmeister ještě další cestopisy) je jistě nemálo reduktivní. Na druhé straně třeba vyzdvihnout, že Jana Stillerová zpracovala systematicky a pečlivě Hoffmeisterovu pozůstalost, v čemž spočívá hlavní přínos její diplomové práce, pro kterou bych navrhol hodnocení mezi **velmi dobře – dobře** (2-3).

Doc. Dr. phil. Josef Vojvodík, M.A.

V Praze, 12. září 2009